

УДК: 327.7:339.922:061.1ЄС

ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Ростислав Романюк, Наталія Романюк

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, Україна, 79001, тел. (032) 239-46-56,
e-mail: roman_ros@yahoo.com; natal_kos@yahoo.com

Запропоновано авторський експланаційний підхід щодо інтеграційних процесів за участю міжнародних акторів. Розширено межі соціал-конструктивістської епістемології шляхом обґрунтування та розвитку поняття *іманентної* ідентичності міжнародного актора крізь призму постмодернізму. З'ясовано характер взаємозв'язку між окремими вимірами ідентичностей та розкрито особливості їхнього впливу на динаміку інтеграційних процесів. Наголошено на залежності трансферу лояльностей від трансформації ідентичностей. Зазначено особливу роль трансферу лояльностей у незворотності інтеграції. Апробовано запропонований експланаційний підхід на прикладі України.

Ключові слова: ідентичність, інтеграція, міжнародні актори, трансфер лояльностей, ідентичність України.

Теорії міжнародної інтеграції у рамках різних наукових підходів науки про міжнародні відносини розробляють ось уже понад півстоліття. Незважаючи на те, що у рамках світоглядних і методологічних орієнтацій, властивих науці про міжнародні відносини, було запропоновано низку оригінальних підходів та концепцій у сфері інтеграції, розвиток загальної теорії інтеграційного процесу був не надто результативним. Жодне з теоретичних обґрунтувань інтеграційних взаємодій не утвердилося як *mainstream*. Недостатньо обґрунтованими та неоднозначними виявилися й трактування причин, цілей, чинників, змісту чи форм розвитку інтеграції у рамках різних теоретичних підходів.

Розглядаючи проблеми співпраці (кооперації) та інтеграції держав у міжнародному середовищі, можна погодитися з поширеним твердженням інституціоналістів, що держави співпрацюють, коли співпраця забезпечує кращі результати, ніж принцип розрахунку на власні сили, преферований реалістами. Отож якість та обсяг співпраці залежать, насамперед, від характеру державних інтересів. Натомість у процесі інтеграції держави частково змушені передавати свої компетенції в окремих сферах, які традиційно були частиною державного механізму, до наднаціональних інституцій. Очевидно, це не можна беззастережно вважати частиною державного інтересу. Навіть якщо припустити, що інтеграція є одним з наступних етапів співпраці чи кооперації, все ж доведеться констатувати зміну суб'єктів інтересу. Відповідь на питання, хто є кінцевим бенефіціарієм міждержавної співпраці, кооперації чи інтеграції, виходячи зі значної кількості суспільних теорій, у тому числі сучасних, не буде

несподіваною – громадяни залучених держав, тобто окремі індивіди. Спрощено можна стверджувати, що в умовах співпраці чи кооперації індивіди черпають користь через державу, яка бере у ній участь (здобутки умовно розподіляються за схемою *держава*→*громадяни*), а у випадку інтеграції, – отримують блага безпосередньо, фактично оминаючи державу, або за її мінімального втручання (*інтеграційне об'єднання*→*громадяни*). Отож дискусія про відхід держави (*retreat of the state*) стосується не лише втрати нею компетенцій на користь наднаціональних установ, але й поступового усунення від процесу перерозподілу суспільних благ на національній території та пов'язаного з цим переходу лояльностей громадян з національного на наднаціональний рівень.

Такий підхід дає підстави зробити припущення, що проблеми теоретичного осмислення інтеграційних процесів не в останню чергу пов'язані з нечіткістю уявлень про їхній кінцевий результат, зокрема, щодо форм організації інтеграційного об'єднання. З одного боку, інтеграція сприяє «ерозії» держави, покликаної, передусім, забезпечувати суспільні блага, з іншого ж, – саме інтеграція, завдяки зростанню та покращенню перерозподілу можливостей, надає суспільні блага у збільшеному обсязі.

Іншим важливим питанням є проблематика інтенсивності самого інтеграційного процесу, який супроводжується як успіхами, так і невдачами. На перший погляд обидва питання є взаємопов'язаними, адже від інтенсивності інтеграційного процесу, за логікою, залежить перехід лояльностей. Водночас пояснення цього феномена вимагає глибшої теоретичної перспективи.

Сучасні теоретики міжнародних відносин значну увагу приділяють розгляду державних ідентичностей. Зокрема, на переконання соціал-конструктивіста А. Вендта, держави володіють визначеними спільними ознаками, які є основою їхньої корпоративної ідентичності й завдяки яким вони вирізняються як держави. Ці спільні ознаки базуються на певних матеріальних особливостях (політична система, монополія на примус, суверенітет, державна нація, територія) та мотиваціях поведінки (забезпечення існування, автономія, добробут, колективне почуття власної значимості), які є однаковими для усіх держав і дають змогу розглядати державу як цілісного актора [7, с. 193–245]. Другий вимір ідентичностей, який виокремлює Вендт, – колективна чи соціальна ідентичність. Зокрема, автор виходить з того, що процеси формування ідентичностей протікають в інтеракціях з іншими акторами. У випадку держав це означає, що вони, властиво, соціально конструюються лише у відносинах з іншими акторами не лише на державному, але й (що для Вендта є вихідною точкою усіх наступних суджень) через міждержавні інтеракції, – на міжнародному рівні [5; 6]. Під час соціальної інтеракції актори отримують не лише нову інформацію. Шляхом взаємного приписування рольових функцій, яке при цьому відбувається й залежно від обставин сприймається у реакції один на одного, здійснюється поперемінне конструювання їхніх істотних ознак, формуються відповідні ідентичності акторів [4, с. 404–425; 7, с. 328–331].

Критичний розгляд конструктивістського уявлення про ідентичності, за А. Вендтом [1, с. 61–62], дає підстави стверджувати, що його універсалізоване розуміння корпоративної ідентичності залишає поза увагою «індивідуальний» вимір ідентичності держави – конгломерат політичної системи, державної нації, уявлень про добробут тощо, які у кожному з випадків є унікальними й не піддаються генералізації. Ця реальна ідентичність, визначена нами як *іманентна* [2, с. 146], не залежить від оточення, його оцінок чи варіантів (зовнішньої) ідентифікації тощо. Серед усіх вимірів ідентичності держави іманентна ідентичність є найскладнішою й найбільш неоднозначною. Корпоративна ж ідентичність, за версією Вендта, є, найімовірніше, умоглядною категорією, яка позірно хоч і співвідноситься з реальністю, однак не враховує відмінностей за межами корпоративної перцепції. Можна погодитися з існуванням корпоративної ідентичності винятково у розумінні т. зв. (само)ідентичності, яку держава створює сама з метою ефективнішої реалізації власних цілей (наприклад: демократична держава; держава на шляху ринкових перетворень тощо).

Іманентна, корпоративна та колективна ідентичності не є тотожними й не завжди співвідносяться. При цьому важко визначити (яка з них змінюється швидше, чи зумовлює зміни іншої), як і встановити закономірності й передумови власне змін. Простий приклад відмінних ідентичнісних перцепцій в умовах соціальних інтеракцій окремих вікових груп індивідів [1, с. 62; 2, с. 147–150] дає підстави дійти висновку, що ідентичності є неодмінно суб'єктивними, мають оціночний характер і мало враховують особливості одна одної. Окрім того, вони можуть не відображати визначені обставини, наприклад, реальні: могутність чи статус. Отож на розвиток ідентичностей не завжди впливають соціальні інтеракції, як стверджують, зокрема, соціал-конструктивісти.

Співвідношення ідентичностей міжнародного актора зазнає постійних змін, причому в окремих випадках корпоративна та колективна ідентичності можуть набувати тотожних параметрів. Натомість іманентна ідентичність у всіх випадках лише частково поєднуватиметься з корпоративною та колективною. Зазначимо, що у випадку колективної ідентичності йдеться, фактично, про генералізацію сприйняття міжнародного актора іншими акторами. В окремих випадках складно дати однозначну відповідь про можливість самостійного існування несуперечливої колективної ідентичності як такої, що складається із множини оціночних суджень низки акторів.

З точки зору конструктивістів, ідентичності визначають інтереси акторів. Зміни ідентичностей за певних умов зумовлюють також зміни в оцінках визначених ситуацій, що, своєю чергою, може спричинити редефініцію інтересів, що дає змогу пояснити також структурні зміни в міжнародній системі [3, с. 421].

Не вдаючись у детальніший розгляд «культур анархії», запропонований А. Вендтом [8, р. 7–24], а також наведених ним чинників, що сприятимуть їхньому розвитку, широко представлених у науковому дискурсі, звернемо увагу

на такий аспект. Чи завжди рольове уявлення – «друг» і «дружнє» сприйняття міжнародних акторів унеможливлуватиме насилля у відносинах між ними? І навпаки, – чи у всіх випадках вороже сприйняття передбачатиме елемент насилля? Очевидно, відповідь буде не настільки однозначною, як у підході, запропонованому А. Вендтом. Для прикладу, принципово мислимою є ситуація, коли міжнародний актор з метою реалізації власних цілей вдається до застосування різних засобів тиску чи «насилля» щодо інших міжнародних акторів, яких він розглядає як «друзів». При цьому його колективна ідентичність також може вписуватися у рольове уявлення «друг».

Отож не існує прямої залежності між ідентичностями й цільовими уявленнями, як і між цільовими уявленнями та ідентичностями. Іншими словами, за аналогією до «культур анархії» Вендта, – держави, що перебувають у структурі «вищої» культури (наприклад, кантіанської), можуть переслідувати цілі й використовувати засоби, характерні для держав, що перебувають у структурі «нижчого» рівня (наприклад, локкіанській), і навпаки. Пояснення цього явища, на наш погляд, криється у різній динаміці іманентної ідентичності, порівняно з корпоративною чи колективною, якщо характер їхньої трансформації взагалі можна розглядати як лінійний – тобто як висхідний процес від менш до більш розвиненої.

Якщо прийняти конструктивістське твердження про взаємозумовлюваність акторів та структур і, відповідно, ідентичностей, то воно справджуватиметься лише щодо корпоративного та колективного вимірів останніх. Справді, колективна та корпоративна ідентичності можуть взаємозумовлюватися. Держава може не лише формувати свою корпоративну ідентичність з огляду на особливості колективної, але й колективна ідентичність може трансформуватися з огляду на зміни в корпоративній. Однак пошук причинних механізмів трансформації іманентної ідентичності не дає змоги виявити прямих залежностей. Рушіями реінтерпретації іманентної ідентичності держави, для прикладу, можуть бути зміни вікової структури населення, внутрішня міграція, регіональні зрушення у розвитку господарства, технологічні та інфраструктурні перетворення тощо. Суттєвим може виявитися і вплив зовнішніх чинників, серед яких природні й рукотворні катаклізми, емі- та імміграція, конфлікти, інтеграційні процеси тощо. Безперечно, згадані чинники можна розглядати і в контексті реінтерпретації корпоративної та колективної ідентичностей, однак слід зауважити, що динаміка іманентної ідентичності зазвичай демонструє менший зв'язок з генезою ідей (ідеологій) та норм. У державі можуть бути представлені різні ідеї чи норми, послідовно змінюватися відмінні між собою ідеології, не спричиняючи трансформації її іманентної ідентичності, тоді як у міжнародному середовищі кожна зміна ідей та норм неодмінно впливатиме на реінтерпретацію колективних ідентичностей і, у випадку необхідності, зумовлюватиме «корекцію» власної корпоративної ідентичності з боку окремого актора. Прикладів саме таких ідентичнісних (ре)інтерпретацій у міжнародних відносинах чимало. Зокрема, прагнучи створити бажану колективну

ідентичність, міжнародні актори часто подають себе як держави, що перебувають на шляху демократизації, ринкових перетворень, ліквідують різні види озброєнь, виступають на підтримку гуманітарних акцій чи санкцій проти порушників міжнародного права тощо, конструюючи, водночас, відповідну корпоративну ідентичність. Проте іманентна ідентичність таких держав не обов'язково зазнає трансформацій. У контексті інтеграційної проблематики певні аналогії можна простежити у декларативності курсу окремих держав на вступ до ЄС в умовах відсутності належних внутрішньодержавних перетворень. При цьому, одним державам вдається створити корпоративну й колективну ідентичність як «готових до членства» в ЄС (Румунія), а іншим – ні (Україна). Ця обставина, знову ж таки, підтверджує проблемність взаємозв'язку між окремими вимірами ідентичностей міжнародних акторів.

З конструктивістами, ймовірно, можна погодитися в тому, що між ідентичностями міжнародних акторів та їхніми цілями існує певна залежність, яка, проте, не у всіх випадках є прямою. Окрім того, саме від цілей залежить шлях, або стратегія, які обирають міжнародні актори з метою реалізації мети – конфлікт чи співпраця. Отож міжнародні актори діють щодо об'єктів або інших акторів не на основі змістових значень, які для них мають ці об'єкти чи актори, як стверджує А. Вендт, а з огляду на власні цільові уявлення. Колективні змістові значення є лише допоміжним джерелом у визначенні стратегій у досягненні цілей.

Інтерналізація норм, збільшення рівня кооперації чи кількості спільних ідей, які, на думку конструктивістів, у перспективі можуть призводити до редефініції ідентичностей міжнародних акторів, є, насправді, конститутивними у формуванні колективних змістових значень і дійсно можуть спричиняти трансформацію ідентичностей. При цьому, зміни корпоративної та колективної ідентичностей, за певних обставин, передують трансформації іманентної ідентичності. Лише зі зміною останньої відбувається редефініція цілей міжнародного актора, яка вимагає змін у стратегіях їхнього досягнення. Схематично цей процес подано на рис. 1.

Стадійність представлених процесів (див. рис. 1) є, певною мірою, дискусійною, адже на практиці складно встановити, наскільки послідовно або паралельно вони відбуваються. Наприклад, трансформація колективної ідентичності може мати прямі наслідки для динаміки рівня кооперації, без необхідності редефініції іманентної ідентичності, зміни цілей чи стратегій, а зміна рівня кооперації може вилитися у трансформацію колективної ідентичності, не збільшуючи при цьому кількість спільних для міжнародних акторів ідей тощо.

Переживаючи (ре)інтерпретацію ідентичностей, міжнародні актори отримують, водночас, знання щодо власних реальних (а не уявних) інтересів й обирають стратегії, що унеможливають пряме застосування насилля. За аналогією до теорії ігор, має місце своєрідний процес ітерації: розвиток норм,

реінтерпретації ідентичностей та зміни типів відносин до більш кооперативних спонукають акторів поглиблювати співпрацю.

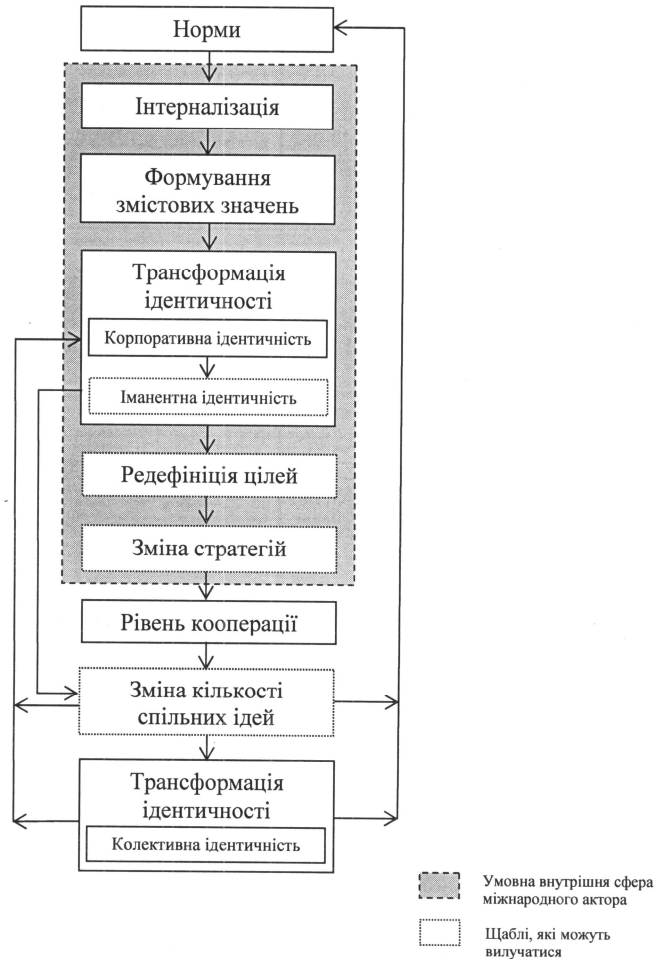

Рис. 1. Взаємозв'язок норм, спільних ідей, рівнів кооперації та трансформації ідентичностей міжнародного актора [Джерело: власне опрацювання авторів]

Отож у процесі інтерналізації норм відбувається поступова відмова від цілей домінування (панування) й міжнародні актори зосереджуються, здебільшого, на цілях, які можна реально досягти. Спрощено, цілі, які демонструють певний зв'язок із реалістським уявленням про *high politics*, тобто покликані забезпечувати існування держави *per se*, й менше пов'язані з пріоритетами громадян, поступово заміщаються цілями добробуту, тобто тими, досягнення яких, згідно з поглядами реалістів, належить до сфери *low politics*. Відтак

держава поступово переходить до виконання своєї первинної функції – забезпечення блага і процвітання громадян.

З розвитком цього процесу виникає явище, яке можна назвати парадоксом держави (*state paradox*). З одного боку, держава починає краще надавати суспільні блага й збільшує їхній обсяг, що теоретично покликане стимулювати зміцнення лояльностей до неї з боку громадян; з іншого – вона досягає цього шляхом кооперації чи інтеграції з іншими акторами. Останнє змушує державу не лише узгоджувати інтереси, але й передавати частину традиційних повноважень на міжнародний рівень, що, як відомо, пов'язане із загрозою транснаціоналізації лояльностей громадян і, відтак, «ерозії» держави та втрати її значення у забезпеченні суспільних благ.

Цей парадокс є одним із ключових аспектів у поясненні змін інтенсивності інтеграційного процесу та його успішності загалом.

Держава, конструюючи корпоративну ідентичність, визначаючи цілі, які можна досягнути кооперативним шляхом, сприяє трансформації колективних ідентичностей і, зрештою, потрапляє в своєрідну «пастку» – неумисно зумовлюючи на певному етапі інтеграційного процесу редефініцію іманентної ідентичності й початок переходу лояльностей на транснаціональний рівень. Зазначимо, що перехід лояльностей не починається автоматично з початком інтеграційного процесу. Інтеграційний процес може розвиватися і без переходу лояльностей. Окрім того, щоразу, коли особливості розвитку іманентної ідентичності, з огляду на ціль – забезпечення суспільних благ, визначатимуть стратегію її досягнення через принцип «розрахунку на власні сили», співпраця й інтеграційний процес потраплятиме у кризу.

Отож різну динаміку інтеграційного процесу пояснюють, передусім, станом реінтерпретацій іманентних ідентичностей учасників. Лише вони відповідальні за (спільні) цілі й (кооперативні) стратегії їхнього досягнення. Якщо ідентичність одного з учасників інтеграційних взаємодій не зазнає реінтерпретації, яка задовольняє стан розвитку інтеграційного процесу, то інтеграція уповільнюється, або потрапляє у кризу.

Яскравим прикладом дисонансу ідентичностей є кризові явища у розвитку інтеграційного процесу в рамках ЄС. При визначенні ступеня готовності нових кандидатів до членства відбувається водночас редефініція їхньої корпоративної та колективної ідентичностей. Останнім приписують такі якості, як «повна готовність до членства», «відповідальність за спільний інтеграційний проект», «рівноправність партнерства» тощо, у той час коли реальна іманентна ідентичність з боку (недобросовісних) кандидатів відсилає до бажання використовувати переваги членства у ЄС за необов'язкового виконання взятих на себе зобов'язань (за логікою – «ми ще не готові нести повну відповідальність за інтеграційну динаміку нарівні з могутнішими партнерами»). Як наслідок, поступово провокується розвиток кризи інтеграційного об'єднання. За умов відсутності почуття причетності й відповідальності за динаміку усього інтеграційного процесу, а також готовності боротися з можливими кризовими

явищами, міжнародний актор – учасник інтеграційних взаємодій – тяжіє радше до відмови від генерованої ним корпоративної ідентичності й прагне зосередитися на досягненні лише тих цілей, які відповідають його іманентній ідентичності.

Оскільки учасниками інтеграційного процесу є низка міжнародних акторів (держав), то його розвиток визначатиметься множиною реінтерпретацій іманентних ідентичностей усіх залучених сторін. Однак проблемна реінтерпретація іманентної ідентичності хоча б одного з партнерів здатна суттєво впливати на якість розвитку інтеграційного проекту загалом (рис. 2)¹. Для прикладу, Литовська Республіка, з огляду на кризу в ЄС, оголосила 2012 р. про намір відкласти запровадження на своїй території спільної європейської валюти – євро. Це рішення, безперечно, здатне вплинути на динаміку європейського інтеграційного процесу загалом.

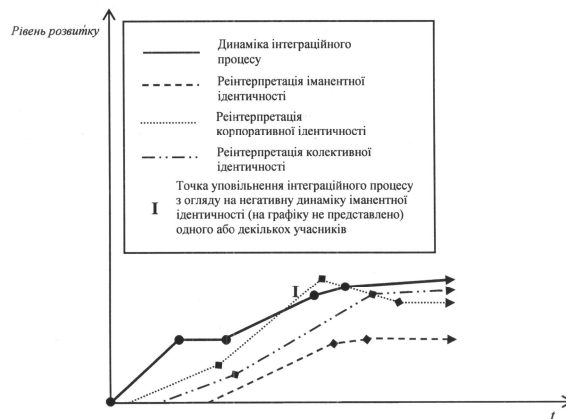

Рис. 2. Варіант взаємозв'язку інтеграційного процесу й реінтерпретації колективної, корпоративної та іманентної ідентичностей міжнародного актора (умовний варіант «Литва – проблема входження до Євросони 2012»)

Той факт, що держава продовжує діяти самостійно, або повертається до принципу «розрахунку на власні сили» у забезпеченні суспільних благ, означає водночас, що структура лояльностей залишилася незмінною. Здобутки й уявлення щодо них продовжують розподіляти за схемою *держава*→*громадяни*, а останні пов'язують власне благо винятково з державою, а не з інтеграційним контекстом. Це не дає змоги інтеграційному процесу вийти за рамки фактичної «співпраці держав».

Лише за умов такої редефініції іманентної ідентичності, з огляду на яку держава перестає почуватися винятково відповідальною за забезпечення

¹ Графіки на рис. 2–4 не відображають реальних стадій європейської інтеграції чи трансформації ідентичностей окремих акторів і мають виключно ілюстративний характер.

суспільних благ для своїх громадян, а вони, своєю чергою, починають більше пов'язувати вказані блага з інтеграційним контекстом, а не з власною державою, розпочинається трансфер лояльностей на транснаціональний рівень (рис. 3). Фактично відбувається зміна узвичаєного перерозподілу суспільних благ і громадяни залучених в інтеграційний процес держав починають отримувати блага безпосередньо за умовною схемою *інтеграційне об'єднання*→*громадяни*.

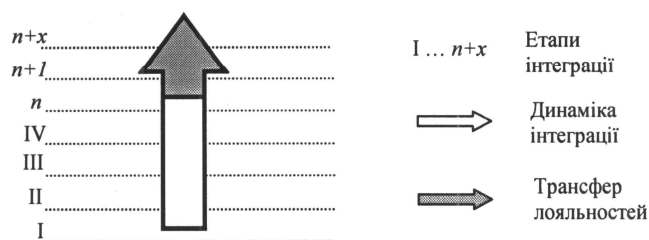

Рис. 3. Взаємозв'язок динаміки інтеграційного процесу й трансферу лояльностей

З початком транснаціоналізації лояльностей розвиток інтеграційного процесу поступово набуває незворотнього характеру. Іншими словами, інтеграційний процес стає незворотнім лише тоді, коли на основі редефініції іманентної ідентичності розпочинається й набуває позитивної динаміки перехід лояльностей. Можна припустити, що така динаміка повинна, загалом, кореспондувати з інтенсивністю самого інтеграційного процесу.

Мислимий у перспективі перехід лояльностей на наддержавний рівень дає підстави зробити припущення щодо їхньої неодмінної «прив'язки» до певних структур, що демонструють потенціал якнайповнішого забезпечення суспільних благ у контексті інтеграційного процесу. Це відсилає до розгляду питання щодо кінцевої якості інтеграційного об'єднання, тобто його інституційної природи. Історія політичної думки демонструє чимало спроб переосмислення держави як форми суспільного буття, однак, як відомо, кращої альтернативи його організації, ніж у сучасній демократичній державі, так і не було запропоновано. Тому складовою дискусії щодо майбутнього ЄС повинна бути проблема формування загальноєвропейських органів (державної) влади, на які орієнтувався би перехід лояльностей громадян тих держав, що беруть участь в інтеграційних взаємодіях. Це, з одного боку, каталізуватиме не лише початок процесу трансферу лояльностей, але й сприятиме його більшій переконливості. Як наслідок, європейський інтеграційний проект набув би нової динаміки й став незворотнім.

Загальне розуміння інтеграційних процесів у рамках запропонованого експланаційного підходу відкриває широкі можливості його використання з метою вивчення окремих випадків (*case studies*). Окрім того, цікавим з

дослідницького погляду може виявитися не лише розгляд інтеграційних взаємодій тих акторів, які безпосередньо залучені в інтеграційний процес, але й інших учасників міжнародних відносин, котрі не охоплені інтеграцією. Щоправда, в останньому випадку передбачають наявність інтеграційного контексту, наприклад, намірів актора набути членства в інтеграційному об'єднанні.

Застосовуючи вказаний експланаційний підхід до розгляду інтеграційних аспірацій України, слід, насамперед, з'ясувати умовні етапи розвитку її іманентної, колективної та корпоративної ідентичностей з огляду на європейський інтеграційний процес. Очевидно, що виокремлення й обґрунтування таких етапів вимагає всебічного наукового пошуку. Тому вдамося до значного спрощення, припустивши, що як «етапні» у випадку України можна розглядати 1991 та 2004 роки, а також період після 2009 р. (здобуття незалежності, зміни політичного клімату в країні після «Помаранчевої революції» та чергових президентських виборів), які фактично співвідносяться з важливими змінами у динаміці європейської інтеграції (підписання Маастрихтського договору, перше розширення ЄС на Схід, фінансова криза).

Дисонанс ідентичнісних репрезентацій України (рис. 4) вказує водночас на декілька проблемних аспектів розвитку України та її перцепції у міжнародному середовищі. Умовно, до 2004 р. можна стверджувати про наявність зваженого поступального розвитку ідентичностей нашої держави. Його особливістю було певне відставання динаміки іманентної ідентичності від корпоративної та колективної складових, оскільки очікування європейського майбутнього України як з боку зовнішнього оточення, так і всередині держави сприяли пришвидшеному формуванню взаємозалежних ідентичнісних характеристик. Водночас відповідна внутрішньосуспільна трансформація відбувалася повільніше. Стрибокподібний розвиток іманентної ідентичності після 2004 р. та її корпоративного відповідника не сприяли значному пожвавленню динаміки колективної ідентичності. Це пояснюють, з одного боку, однаково спрямованим вектором розвитку усіх ідентичнісних репрезентацій України, а з іншого, – спорадичною інертністю колективної ідентичності щодо реального стану іманентної ідентичності [2, с. 147]. Згодом можемо констатувати уповільнення розвитку останньої як з огляду на незадовільну динаміку колективної ідентичності, так і на брак якісних зрушень у державному будівництві, що, передусім після 2009 р., зумовило її значний регрес. Водночас динаміка корпоративної та колективної ідентичностей значно уповільнилася. По-перше, європейський зміст корпоративної ідентичності України набув вкрай невиразного характеру; по-друге, кризові явища всередині Європейського Союзу не сприяли позитивним очікуванням щодо європейського майбутнього України. Після 2012 р., незважаючи на те, що корпоративна та колективна ідентичності України опинилися фактично у стані стагнації, ймовірним видається пожвавлення її іманентної ідентичності, каталізоване значним демонстраційним потенціалом успішного проведення європейського чемпіонату

з футболу 2012 р., а також політичними зрушеннями після парламентських виборів. На жаль, незважаючи на поетапне подолання кризи в ЄС, це не дає підстав сподіватися на швидке відновлення взаємозалежної динаміки різних вимірів ідентичності України, зокрема колективної складової, оскільки окремі внутрішньодержавні процеси не задовольняють вимог її поступального розвитку. Загалом слід констатувати незначний потенціал стрибкоподібних змін у розвитку іманентної ідентичності у прискоренні трансформаційних перетворень колективної ідентичності (див. рис. 4).

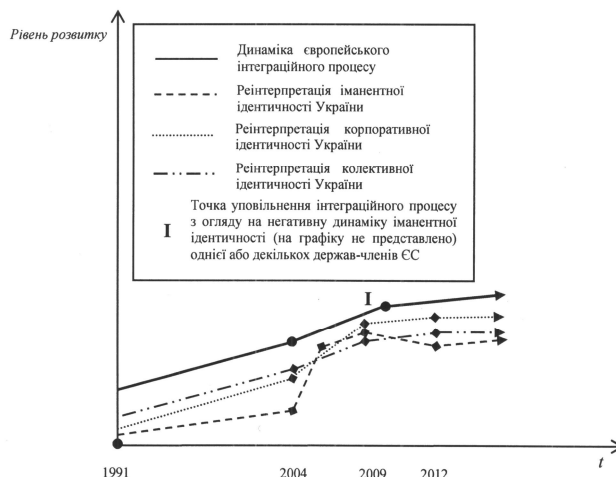

Рис. 4. Взаємозв'язок європейського інтеграційного процесу й реінтерпретації колективної, корпоративної та іманентної ідентичностей України

Наведений короткий огляд змін ідентичностей України з урахуванням європейського інтеграційного контексту є уможливленим і має дедуктивні основи. Його завдання – продемонструвати можливість залучення запропонованого експлантаційного підходу з метою обґрунтування змін в інтенсивності взаємодії третіх сторін з інтеграційним об'єднанням і вказати на перспективні шляхи вивчення інтеграційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Романюк Р. Й. Деконструкція поняття ідентичності як основи соціалконструктивістського тлумачення поведінки міжнародних акторів / Р. Й. Романюк, Н. А. Романюк // Актуальні проблеми міжнародних відносин: політичні, економічні, правові аспекти : матеріали II Міжн. (заоч.) наук.-практ. конф. (Львів, 19 вер. 2012 р.) / Рада молодих вчених ф-ту міжн. відн. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка. – Львів, 2012. – 176 с. – С. 62–65.
2. Романюк Р. Й. Ідентичнісні основи інтеграційного процесу за участю міжнародних акторів / Р. Й. Романюк, Н. А. Романюк // Східна Європа у системі координат: Північ,

Південь, Захід, Схід) : матеріали III Міжн. вел. академ. конф. з політол. (Львів, 25–26 жов. 2012 р.) / Рада молодих вчених ф-ту міжн. відн., Українське відділення Міжнарод. асоц. студ. політ. науки Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка. – Львів, 2012. – 198 с. – С. 145–160.

3. *Ulbert Cormelia*. Sozialkonstruktivismus / C. Ulbert / M. Spindler, S. Schieder (Hrsg.) Theorien der internationalen Beziehungen. – 2 Auflage. – Verlag Barbara Budrich, Opladen&Farmington Hills, 2006. – S. 409–440.

4. *Wendt Alexander*. Anarchy is What States Make of It / A. Wendt // International Organization. – 1992. – № 46(2). – P. 391–425.

5. *Wendt Alexander*. Collective Identity Formation and the International State. / A. Wendt // American Political Science Review. – 1994. – № 88(2). – P. 384–396.

6. *Wendt Alexander*. Identity and Structural Change in International Politics. / A. Wendt / Lapid Yosef, Kratochwil Friedrich (Ed.) : The Return of Culture and Identity in IR Theory. – Boulder, CO : Lynne Rienner, 1996. – P. 47–64.

7. *Wendt Alexander*. Social Theory of International Politics / A. Wendt. – Cambridge : Cambridge University Press, 1999.

8. *Wight Martin*. The Three Traditions in International Theory / M. Wight / Wight Gabriele, Porter Brian (Ed.) : International Theory: The Three Traditions – Martin Wight. – Leicester : Leicester University Press, 1991.

Стаття надійшла до редколегії 17.11.2012

Прийнята до друку 19.11.2012

IDENTITIES OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Rostyslav Romanyuk, Nataliya Romanyuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
19, Sichovykh Striltsiv Str., Lviv, Ukraine, 79001, tel. (032) 239-46-56,
e-mail: roman_ros@yahoo.com; natal_kos@yahoo.com*

The new approach to explanation of integration processes of international actors is proposed. The socialconstructivist epistemology is extended in the context of postmodernism by development of concept of immanent identity of an international actor. The character of the relationship between individual measurements of identities and peculiarities of their impact on dynamics of an integration process are shown. The transfer of loyalties based on the transformation of identities is emphasized. A special role of transfer of loyalties in the irreversibility of integration is specified. The proposed approach to explanation of integration processes on the example of Ukraine is tested.

Key words: identity, integration, international actors, transfer of loyalties, identity of Ukraine.

ИДЕНТИЧНОСТИ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКИХ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

Ростислав Романюк, Наталия Романюк

*Львовский национальный университет им. Ивана Франко,
ул. Сечевых Стрельцов, 19, г. Львов, Украина, 79001, тел. (032) 239-46-56,
e-mail: roman_ros@yahoo.com; natal_kos@yahoo.com*

Предложен авторский экспланационный подход к истолкованию интеграционных процессов с участием международных актеров. Расширены границы социал-конструктивистской эпистемологии путем обоснования и развития понятия имманентной идентичности международного актера сквозь призму постмодернизма. Выяснен характер взаимосвязи между отдельными измерениями идентичностей и раскрыты особенности их влияния на динамику интеграционных процессов. Отмечена зависимость трансфера лояльностей от трансформации идентичности. Указана особая роль трансфера лояльностей в необратимости интеграции. Предложенный экспланационный подход апробирован на примере Украины.

Ключевые слова: идентичность, интеграция, международные актеры, трансфер лояльностей, идентичность Украины.